

Središče Ljubljane se seli...

Iz starega dela mesta se trgovinsko središče vztrajno pomika v glavne prometne žile, ki vodijo iz severa proti jugu

Ljubljana, 5. aprila.

Brez dvoma je zanimiv pogled na preseljevanje trgovinskega središča v posameznih mestih. Mesta naraščajo, se razvijajo, novi stanovanjski bloki nastajajo, nove velike hiše se zidajo, interes ljudi se v posameznih desetletjih usmerja predvsem v novejšo pozidano in renovirano okolje, ki začenjajo pomalem starim središčem jemati njihov dominantni pomen. In ta interes od sile naglo potiska trgovina. Spretni kombinatorji se kaj dobro spoznajo na važnost pravega trenutka; vselijo se v oni predel mesta, kjer trenutno posel najboljše napreduje. Lastniki tistih poslopj, ki prihajajo v poštev za trgovinske lokale, dobro vedo za važnost, ki je bila privabila zanimanje trgovcev vprav k njim. Pošteno dvignejo najemniške cene, pa jih tudi lahko, saj dobro vedo, da bodo prej ali slej brez nadaljnega lahko dobili šlova, ki bo za lokal pripravljene plačevati v tisti višini, ki jo bodo oni odredili. So neki koti v mestu, ki se kupcem kar sami od sebe ponujajo. Ko gredo mimo, trgovine skoraj ne morejo zgrešiti, morajo zaviti vanjo in kupiti stvar, ki jo potrebujejo. Neke trgovine prej ali slej ohranijo svojo pomembnost, druge pa jo iz desetletja v desetletje spet izgubljajo — kakor se že seli takozvano trgovinsko središče mesta. In to trgovinsko središče mesta se navadno seli, zlasti v zadnjem času, ko je trgovina postala bolj komplicirana in se je razmahnila tako na široko, kakor se ni bila doslej še nikdar v zgodovini — prav pod vplivom raznih modernih tehničnih izumov, ki jih dandanašnji posamezniki že skoraj ne more pogrešati. Teh predmetov je vedno več in na ta način se seveda tudi stalno veča število kupecov, kajti tudi siromakejši ali konservativnejši kupci se morajo počasi odločiti, da si bodo omislili to ali ono stvar, ki jo imajo že vsi drugi.

Tudi v Ljubljani se prav močno pozna to preseljevanje mestnega trgovinskega središča, deloma zaradi dejstva, ki smo ga bili omenili pravkar, v prejšnjem odstavku, deloma pa tudi zaradi drugega dejstva, ki se najbolj očitno in najlepše javlja pri vseh mestih, ki počasi korakajo od napol poljedelskega značaja k industrijskemu, trgovskemu, tipično modernemu mestnemu značaju. In Ljubljana je na vsak način tako mesto. Zgodovina je pustila v njem celo

kop ču sledov iz srednjega veka

iz dobe fevdalizma, iz časov, ko so rasla mesteca, ki jim v drugih državnih razmerah, v orientiranju takratnih interesov ni bil namenjen nagel in pomemben razvoj, ampak so narasla le prav v prvih časih, pozneje pa so običajno stagnirala. Res je, da so nekatera med temi mesti, ki jim ustanovitelji niso bili namenili velikega razmaha, mogočno narasla in se razvila kljub tej nameri in proti pričakovanju ustanoviteljev. Ta mesta pa so narasla vprav zaradi svoje trgovini ugodno naklonjene lege. Vsekakor pa med taka mesta brez dvoma ne moremo šteti našega mesta, bele Ljubljane.

Ljubljana je skozi srednji vek in tudi v dobršem delu novega skoraj ves čas stagnirala. Trgovina ni bila velika, prehodni promet tudi ni bil bog ve kakšen. Šele, ko je Ljubljana v preteklem stoletju dobila železnico, se je stvar za-

sukala. Dobili smo naglo in stalno zvezo z zunanjim svetom. Trgovinske zveze so se večale, trgovinski promet se je v svoji intenzivnosti naglo in neprestano stopnjeval. V mestu so še tudi v središču zevale prazne parcele. Te parcele so v zadnjih letih podjetni ljudje naglo pozidali, saj so vedeli, da se bo v ta del mesta kmalu obrnil splošni interes kupcev. Nove firme so rasle dan za dnem, trgovina je zavetela prav v teh prej nepozidanih krajih. Trgovine, ki so tod prej bolj bivalne in se z največjo težavo borile za svoj obstanek, so kar čez noč postale pomembne. Posli so zaveteli. Drugod pa so nekdanje velike firme prav tako naglo začele izgubljati na pomenu. Ta pojav tudi v Ljubljani prav lahko opazujemo.

Prvotno središče: Stari trg

V ozki, temni ulici je bila prvotno osrednja vsa ljubljanska trgovina. Ves srednji vek je bil tod trgovinski center, in ostal je še v precejšnjem delu novega veka, prav do konca preteklega stoletja. Toda je šla trgovina najboljše, v ostalih delih mesta pa se ni mogla razmahniti, dokler niso nastopili novi faktorji v zgodovini mestnega razvoja, ki je v nekaj desetletjih pokazal večji razvoj, kot ga je bil prej dosegel v vseh dolgih stoletjih. Ti faktorji so začeli dosegati, da se je trgovinsko središče ljubljanskega mesta zdrnilo in se začelo počasi premikati s Starega trga, kjer je bilo prej toliko časa nepremično želo.

Posamezne dobe selitve

Trgovinsko središče se je začelo premikati najprej navzdol proti Mestnemu trgu. Zdelo se je kot bi se s Starega trga začeli počasi, pa vztrajno iztezati dve tipalki. Prva je šla proti Mestnemu trgu, druga pa je krenila preko Cevljarskega mosta skozi Židovsko ulico v Selenburgovo proti Pošti. Zadnji dve desetletji preteklega stoletja sta bili nekakšen mejnik za to fazo preseljevanja. Prvo desetletje pa je pokazalo obe tipalki že na novih poteh. Izpred magistrata je ena krenila po Stritarjevi ulici navzgor proti Frančiškanskemu mostu, zavila na desno proti Šentpeterski cesti, na levo pa po Prešernovi in Wolfovi ulici, kjer se je združila z ona, ki je bila prišla skozi Židovsko ulico. Tik pred svetovno vojno je šel interes v dve smeri: po prvi na Miklošičevo cesto, po drugi pa prav močan na Dunajsko. Takoj po svetovni vojni je trgovinski interes na teh dveh ulicah postal izredno močan. Nešteto novih trgovin je nastalo na obeh ulicah. Nove zidave so pozornost za precej časa osredile na lokale, ki so bili razvrščeni v bližini Pošte. Ko pa so v zadnjih letih vrasle še nove stavbe v Gradišču, se je tudi tod trgovina razmahnila prav močno. Ulice, v katerih je bilo nekoč trgovinsko središče našega mesta, pa so na svojem pomenu stalno izgubljale. Primat je bil razdeljen med dve naši široki in moderni ulici, med Miklošičevo in Dunajsko. Tod se je za nekaj časa vsidralo trgovinsko središče našega mesta. Toda ne za dolgo. Razvoj mesta je šel svojo pot in tako je krenilo na novo pot tudi trgovinsko središče.

Kam se pomika središče danes

Zadnja leta se je trgovina koncentrirala precej močno na spodnji del Dunajske ceste in na Miklošičevo cesto, prav do nedavnega. S konca

RONALD COLMAN
in Sarmantna, lepa
Madeleine Carroll
in mladi
Douglas Fairbanks

Danes senzacionalna premiera
ob 16., 19.15 in 21.15 uri

Stroški za ta film so presegli
vsoto 1 1/2 milijona dolarjev...

JETNIK NA DVORCU ZENDA KINO UNION

Napeta vsebina, intrige, zapletljivi in ogorčena borba

Tel. 22-21

Vasja Pirc - zmagovalec v Lodžu

Od vseh 15 iger je odšel brez poraza

Ljubljana 5. aprila.

V Lodžu se je 20. marca letos začel velik mednarodni šahovski turnir, pri katerem se je zbralo 16 v šahovskem svetu prav dobro znanih mojstrov in velemojstrov. Da je bila zasedba tega turnirja precej močna, pričajo zgornje neke imena odličnih evropskih šahistov, kakor naš mojster Vasja Pirc, dr. Tartakower, Eliskases, Stahlberg, Steiner in nekateri drugi, ki so si že na številnih evropskih turnirjih izvojevali pomembne uspehe.

Kakor rečeno, se je tega mednarodnega turnirja udeležil tudi Slovenec velemojster Vasja Pirc, ki se je zanj sicer z vso skrbnostjo pripravil, vendar pa gotovo ni bilo dosti takšnih, ki bi v začetku turnirja vsaj nekoliko ne podvomili v njegovo zmago. Igral pa je tokrat proti pričakovanju močno, bil ves čas turnirja zelo dobro razpoložen in v odlični formi. In prav tega dobrega razpoloženja, ki za doseg častnega mesta na končni tabeli dosti pomeni, je Vasja Pirc pri nekaterih prejšnjih mednarodnih spopadih najbrže manjkalo, vsaj če se malo spomnimo, kako je bilo z njim v Moskvi. Ze takoj prva kola sedanjega turnirja pa so pokazala, da je Vasja Pirc gotovo eden najmočnejših igralcev na prvo mesto. To svoje vodstvo je Vasja Pirc držal prav do konca turnirja in zato je tudi dosegel uspeh, na katerega ni lahko ponosen samo on, pač pa vsak, komur je kaj na tem, da se v mednarodnem svetu tako odlično postavi tokrat tudi kak Slovenec.

V vseh 15. kolih Pirc ni bil niti enkrat poražen. V tej nepremagljivosti se more z njim meriti le še star lisjak Eliskases, ki pa se mu tudi ni posrežilo, da bi Piru odzvel celo točko. Pirc jih je od 15 iger dobil 11,5, t. j. s tem nad vse častnim uspehom prepričevalno zmagal ter odnesel prvo mesto in prvo nagrado. Za celo točko je pred drugim, Tartakowerjem. Za Tartakowerjem pa si delijo tretje mesto Eliskases, Petrov in

Miklošičeve ceste pa je ena tipalka začela oprezovaje tipati proti Dunajski cesti, ki jo je končno tudi res dosegla. Tako sta se tedaj obe združili, Mestno trgovinsko središče je že doseglo železniško progno, ki jo je pri prelazu tudi prestopilo. Vzporedno z razvojem mesta, ki ima zaradi bližnjega Barja ter gričevja na jugu in zahodu dve razvojni možnosti, proti severu in vzhodu ter v zadnjem času zlasti močno proti severu, se pomika tudi mestno trgovinsko središče v to smer. Vedno nove trgovine nastajajo na oni strani železniškega prelaza, trgovinsko središče je že zajelo Bežigrad. Mesto raste, trgovina postaja vedno intenzivnejša, središče zanimanja pa se vztrajno premika in seli. Kakor vidimo, je bilo nekdanje središče trgovinskega zanimanja skozi dolga stoletja nepremično vsidrano na Starem trgu, pozneje pa se je, vstric s pospešenim zunanjim razvojem mesta samega začelo premikati izredno naglo in tempo premikanja se zadnje čase le še stopnjuje.

delati te male zavojke s sladkarijami. Poslali jih bodo mladim možem iz naše grofije, ki se bore v francoskih strelskih jarkih.

Krenil sem z roko, kar naj bi pomnilo, da mi je zelo neprijetno, ker jo motim pri takem opravilu.

»Ne, ne,« je rekla. »Je že končano. Treba je prišli samo še naslove. Za to bo pa že poskrbela Jenny.«

Poklicala je sobarico.

Jenny, odnesite zavojke. Toda ne odpošiljajte jih prej, dokler ne boste sestavili seznamov vseh prejemnikov.

Pomagala je sobarici, da je odnesla male zavojke. Medtem, ko se je mudila in me sploh ni pogledala, sem jo utegnil opazovati.

Eno najlepših mest v »Vrtu Berenice« je opis zmedenosti, ki jo človek občuti, ko zopet vidi žensko, ki jo je nekdaj poznal kot otroka. V njenem smehljaju, njenih gibih in mehki neznosti tridesetletnice sem skušal spoznati trdo in divjo dvanajst — oziroma trinajstletno deklico. Oh pogledu na to spremembo sem užival. Čeprav nisem nenadno našel nanjo, so mi stopile solze v oči in roke so se mi tresle. Nikdar mi ni bila tako neizmerno jasna minljivost vsega zemeljskega ko sedaj.

Opazoval sem Antipo z neizrekljivo srečo in sem ugotovil, da se tresejo tudi njene roke na rjavih zavitkih. Sedaj sem razumel, da se nisem nečesar bolj bal kakor srečati Antipo ravnodušno. Skritim želim moje astrastrne sebičnosti je bilo ljubše videti Antipo vso žalostno in izmučeno od življenja.

V sobi se je temnilo in šumenje morja se je čulo vedno močnejše. Sobarica je s paketi odšla in ostal sem sam z groficom Kendalsko.

Stahlberg. Zadnje mesto je bilo tokrat namenjeno dr. Seitzu, ki je dosegel od vseh 15 dosegljivih točk le dve, in je tako za poldrugo točko zaostal še za Mensikovo. Da je uspeh, ki ga je na tem mednarodnem turnirju dosegel naš velemojster Vasja, res velik, pove morda še bolj zgornjo doseženi odstotek njegovih dobljenih iger. Pirc je v Lodžu dosegel 76,6% dosegljivih točk.

Na ta njegov sijajen uspeh smo Slovenci zelo ponosni, in se ga veselimo prav tako kot morda velemojster Pirc sam, kajti kljub svojim izrednim sposobnostim, ki jih kaže ta izredno talentirani naš šahist, tako pomembne zmage morda ni še nikdar dosegel. K tolikšnemu uspehu mu moremo le prisrčno čestitati!

Gostovanje gđ. Nušičeve

Ljubljana, 4. aprila.

Pri poslednji predstavi župančičeve »Veronike Deseniške« je nastopila kot gost ljubljanske drame gđ. B. Nušič v vlogi Veronike.

Sama predstava je bila glede kvalitete na mnogo nižji stopnji, kakor so bile prve predstave. Ponovno nas ni prepričal g. Gregorin v vlogi Friderika. — Potencial je prav tiste stvari, ki delajo Friderika še bolj neverjetnega in neresničnega kot že je, je s tem tragiko v sami drami zelo zmanjšal in tako porušil ravnotežje, ki ga nosita Friderik in Veronika. V tem nosi nekaj krivde prav gotovo tudi režiser.

Ostali igralci so se potrudili in skušali igrati obdržati na višini, ki jo je imela ob premieri.

Gđ. B. Nušič je prav prijetno presenetila. Njena igra je bila doživeta in zasnovana v skladu z Veroniko, ki jo je orisal župančič. Sproščeno gibanje na odru ji daje prednosti v igri in gibu. V zadnjih prizorih, kjer mora pokazati Veronika vso tragiko in obup mlade matere, je bila gđ. B. Nušič nekoliko slabša kot v prvih prizorih. Pozna se ji predvsem, da je obseg njene glasu še premajhen, da bi lahko suvereno izrazila človeška čustva v njenih mnogostevnih variacijah.

Publika jo je prav toplo sprejela in jo poklicala večkrat pred zastor. Gđ. B. Nušič je sprejela tudi več soplek cvetja.

Okoliški obrtniki zborujejo

Maribor, 4. aprila.

Na Teznu se je vršil občni zbor obrtnikov iz okolice Maribora. Navzoči so bili: kot zastopnik Zbornice zbornični svetnik Sojč, Okrožni odbor obrtnikov združenja sta zastopala predsednik Novak in tajnik Bender, občino Tezno pa pekovski mojster Kovačič. Zborovanje je vodil aglini predsednik združenja Jožko Šabeder iz Teznu, ki je podal tudi tajušnico in blagajniško poročilo. V svojem poročilu je omenil težave, s katerimi se mora obrtniški stan boriti, v prvi vrsti o pobijanju nelegalne konkurence, o šušmarstvu in o izvrševanju obrtniških del v tukajšnji kaznilnici, ki je največja zapreka za razvoj in napredek obrti v mestu in okolici. Sklenili so, da bodo ustanovili posebno gospodarske odbore, da bi se s pomočjo merodajnih oblasti in s posebno obrtniško policijo zatrla vse šušmarje, ki se bavijo s kakršnimi koli obrtom brez vsakega dovoljenja. Predsednik okrožnega odbora je istotako kritiziral delo v kaznilnicah in končno zahteval pomoč za obrtniški stan. Zbornični svetnik g. Sojč je obljubil, da bo vedno zastopal interese obrtnikov in zahteval, da se obrtniški stan zaščiti proti vsem nepoklonim. Istotako so stali obrtniki zahtevu, da bi se od strani zbornice končno ukrenilo v primeru onemoglosti glede starostnega zavarovanja, kakor tudi bolniške blagajne mojstrov. Občni zbor, kateremu je prisostvovalo 140 članov, je predsednik zaključil z besedami na složno delo, ki je najpotrebnejša zaščitnica obrtniških težanj, ker le s skupnim delom in skupnim nastopom bodo oblasti uvidele važnost obrtnišva in mu bo na ta način tudi pomoč zagotovljena.

Prijatelja tujega blaga so prijeli

Kannik 4. aprila.

Včeraj so kanniški orožniki spravili v zapor okrajnega sodišča nekoga P. Fr. iz Tunjske Mlake, občina Kannik.

Mož je izbral priliko, ko so šli sosedovi na običajno letno božjo pot k Sv. Primožu, da je s silo odprl hišo in prišel stikati za denarjem. Premetal je vse ter končno našel kovčeg, v katerem je bil poleg drugih stvari tudi denar.

Odnesele je 1800 din gotovine, hišo pa zapustil v popolnem neredu. Ni trajalo dolgo, pa je padel v roke pravici. Ko je bila izvršena telesna preiskava, denarja ni bilo nikjer. Preiskali so ga ponovno, nakaš so denar našli v čevlju. Dobro uro je veseljačil, preden so ga prijeli, pa je že manjkal stotak. Vse drugo je moral izročiti orožnikom.

Pierre Bénéit:

VELIKI JEZ

Roman iz irskih bojev za svobodo

24

sobe.
»Le nesite mu jo, sem rekel,« in ga vprašajte, ali morda želi tudi moj umivalnik.«
»Ne, tega pa ne, Vaša milost,« je odvrnil William, rešen velike skrbi.
»Strašno ljubi samo okroglo mizice.

Ostali del popoldneva sem prebil tako, da sem skušal nadaljevati z branjem »Tristan Shandyja«. Ob petih je potkal na vrata gospod Ralph.
»Gospa grofica Vas pričakuje,« spod profesor,« je rekel.

Peto poglavje.

Kendale (nadaljevanje).

Ko sva se tistega dne konec septembra 1874 ločila z Antiopo, je sonec ravno zabajalo. Poslavljalja sva se na obali jezera ob parniku, ki naj bi prepeljal izletnike v Hautecombe. Ko sem kasneje bral »Raphaela«, sem stalno skušal najti v njem ta kraj. Toda nikdar ga nisem mogel povsem točno ugotoviti. Natančnost je pesnikovi duši tuja...

Velika drevesa z nežno rdečkastim listjem so rasle čisto ob vodi tako, da so se njihove najnižje veje skoraj kopale v njej. Skozi dreve je sonce pošiljalo zadnje zlate žarke.

Na to savoyso sonec sem se spomnil sedaj ko sem po hodniku korakal za gospodom Ralphom, ki naj bi me

Opazil sem, da je bil grof ob nečasnih spominih na preteklost vidno ganjen. Gospod Ralph se mu je približal in ga prijel za ramo.

»Opozoril bi Vašo svetlost, da ni pametno, da se preveč utrudate.«

»Je že dobro, Ralph. A to, kar mi je povedal pravkar gospod Gérard, je prišlo tako nepričakovano in je tako čudno. Toda, da se vrnem k svojemu vprašanju, gospod Gérard, nedvomno bi Vas veselilo videti svojo prijateljico še pred večerjo?«

»Zelo bi bil srečen, mylord.«

»To se razume samo po sebi. Antiopa jaha vsak dan po kosihi ven in se vrata okoli četrtje ure. Če želite, Vas odvedejo ob petih k njej.«

Med kosilom sem raztreseno poslušal zanimiv razgovor med polkovnikom Harveym in baronom Idzumiem, ki sta se razgovarjala o zakonih Japonske in Kalifornije. Ko sem prišel v svojo sobo, sem našel tam Williama, ki je pospravjal knjige, ki sem jih prej položil na okroglo mizico.

Nekako v zadregi je prenehal s svojim delom

»Kaj nameravate?« sem ga vprašal.

»Za profesorja Henriksena, Vaša milost.«

»Kaj hoče profesor Henriksen od mene?«

»Profesor Henriksen mi je naročil, naj zanj poiščem v gradu lahko, okroglo mizico. Trdil je, da jo potrebuje in če je ne dobi, bo pospravil kovčke in se odpravil nazaj na Švedsko. V vsem gradu pa je samo ta mizica taka. Če Vaša milost nima nič proti...«

»Ali je to norec?« sem si mislil.

William je obstal z mizico sredi

Od tu in tam

Šele včeraj dopoldne so očistili železniško progo Sarajevo—Belgrad na odseku pri Jataci, kjer se je v noči od sobote na nedeljo zgodila strašna nesreča, ki je zahtevala šest človeških žrti. Sunk lokomotive v skalo, ki se je zvalila na progo, je bil tako silen, da se je stroj skoraj strl, potniški vagoni pa so se razpadli. Vsi so bili poškodovani, tudi stroja. Med onesrečenimi se nahajajo tudi geometri Dragi Pirhan iz Trstenika, ki se je peljal s svojo ženo, malo hčerko in taščo. Od njih je ostal edino le otrok nepoškodovan, vsi ostali trije pa so hudo ranjeni, ker so si polomili ali noge ali pa pobili po glavi in prsih. Še huja bi bila katastrofa, če bi se nesreča zgodila 100 metrov preje ali kasneje. V tem primeru bi lokomotiva in vsi vagoni zdrknili v prepad. Vse ranjence so prepeljali v bolnišnico v Višegradu.

Bogatega kmeta Ilijo Ogorelca in njegovo ženo so ubili neznani razbojnik v Lisicah pri Daruvarju. Ilija se je pred tremi leti vrnil iz Amerike, kjer je bil zaposlen kot rudar. S prihranki, ki jih je prihranil s seboj, si je kupil malo posestevce, toda o njem se ni slišalo, da je silno bogat. Ko je lani nekega dne v gozdu pripravljal drva, sta ga napadla dva maskirana razbojnika in zahtevala denar. Ker ga nista dobila, sta mu zagrozila, da ga bosta v ponovnem takem primeru ubila, če ne bo imel denarja pri sebi. Pred tremi dnevi se je Ilija dogovoril s svojim sosedom, da bosta šla zgodaj zjutraj v gozd. Ko je sosed zjutraj stopil v njegovo hišo je našel vse razmetano, na tleh pa ubitega Ilijo in njegovo ženo. Mleka sinčka pa ni našel nikjer. Zdi se malo verjetno, da bi ga roparji živega odpeljali s seboj.

Do krvavega pretepa zaradi »otmice« dekleta je prišlo v okolici Tuzle. Pašan Hadžić je imel rad hčerko Hase Muratovića. Vse bi šlo v redu, če ne bi vmes stopil oče in hčerki prepovedal tako zvezo. Pašan je sklenil stvar rešiti s tem, da bi dekleta enostavno odpeljal. Ugrabljenje se mu je posrečilo, pač je bilo huje, ko sta se v njegovi hiši pojavila nevestin oče in brat. Prišlo je do prepira in nato do streljanja, v katerega sta posebno vneto posegla Pašanov oče in brat. Koniec je bil tak, da je Hase Muratovića obledel na tleh z razbito glavo, Pašanov oče pa hudo poškodovan.

Moža svoje ljubice je ubil in nato vrget v reko Božidar Stojanović iz Dejana pri Vlasitincih. Radmila se je bila pred petimi leti poročila s Jordanom Petkovićem, a že nekaj tednov kasneje se je spoznala z Božidarjem in se z njim redno sestajala. Ko je mož izgubil potrpežljivost z nezvesto ženo, je moral s poti. S pomočjo žene ga je Božidar s topim predmetom potolkel, še živemu navezal na vrat črna kamen in ga nato vrget v reko. Malo prej si je pa končala življenje Božidarjeva žena. Ko ni mogla več prenašati moževega verolomstva, se je obesila. Tako tragično eta končala zakona: dva človeka pod zemljo, dva pa v zaporu.

Grad, katerega grb sestavlja dve podgani in goska, se nahaja v Gradu v Beli krajini. Nenavaden grb ima svojo osnovo. Grad sta zgradila dva plemiča Grätzja pred 750 leti. Bavila sta največ z vplivanjem pušk in kovanjem orožja. V času etalnih turških napadov na slovensko zemljo je bil tudi ta grad v neprestani nevarnosti. Pri nekem napadu pa so Turki prišli v neposredno bližino, ne da bi jih čuvajci ponoči opazili. K sreči so se takrat prihodile podgane v gosji hlev, da so gosi začele gati. Čuvajji so se prebudili in pravočasno dvignili visoki most, ki je vodil preko jarka okrog gradu. Na ta način je bil grad rešen, lastnik pa je v spomin na rešitev dal izdelati grb, v katerem sta dve podgani in gos.

Kos gricka se je utrgal in s seboj odnesel vrhno plast zemlje v vasi Ostrožinih pri Virginostu v Liki. Dva kmeta sta imela na tem gricku svoje baje in vrtove. Ko je zemlja počela, je prvega odnesla za sto metrov stran gospodarska poslopja, drugemu pa vrh in hlev. Majati se je začela tudi nova lesena hiša, ki jo je po potem rešili na ta način, da so jo razdrli in postavili drugje na bolj varnem mestu. Zaradi te nevarnosti je kmetov polastil strah, kaj bo, če se tudi pod njimi zemlja utrga in zdrse gornja plast proti dolini.

Okrog 33.000 zavarovancev se je prijavilo Pokojninskemu zavodu v Ljubljani iz onih pokraj, kjer je bilo s 1. januarjem vpeljeno obvezno zavarovanje zasebnih nameščencev. Največ prijav je prišlo iz področja belgrijskega zavoda, in sicer 14.900. Nekaj manj — 11.793 — se jih je prijavilo iz področja zagrebškega zavoda, a najmanj iz sarajevskega, namreč 2974. Vseh se je torej prijavilo okrog tri četrtine od števila, ki so ga predvidevali.

Delovni odbor Združenje opozicije se je zbral danes dopoldne v Belgradu. Iz Zagreba so prišli na sestanek dr. Sutej in imenu dr. Mačka ter Večeslav Vilder in dr. Kostić za s. SDS. Inž. Košutić ne more priti, ker je bil pred dnevi operiran. Delovni odbor bo sklepal o novo nastalem političnem položaju in o bližnjih skupščinskih volitvah. Najbrž se bodo pogovorili tudi o obisku dr. Mačka v Belgradu, ki bi vrnil obisk, ki so ga njemu naredili lani prvaki belgrijskega dela opozicije v Farkašiču.

Voditelji JNS so postali zadnje čase močno živahni. Skrbni, ki jih imajo z bližnjimi volitvami v Narodno skupščino, so tako hude, da neutrudno iščejo odprtini, ekoci katere bi našli pot v volilno kase. Zavedajo se, da je po njih, če se jim ne povladi, sreči dobili zavetja v vladi. S tem v zvezi je bila pot Jurja Demetriovića iz Zagreba v Belgrad na posvete z Zivkovićem, Banjaninom in podobnimi voditelji JNS. Tudi v Ljubljani so postali krajevni voditelji JNS nekoliko bolj korajžni. Včeraj zvečer je bil v Kazini sestanek, katerega se je udeležil dr. Kramer, voditelj razpuščen Narodne odbrane dr. Cepuder, desna roka dr. Kramerja Drežje Verbič, član mladinske JNS Verbič in nekaj drugih.

Zastopniki poljske monopolne uprave so prišli v Split nakupit večje količine jugoslovanskega tobaka. V Splitu se namreč nahaja glavno monopolno skladišče za tobak iz Hercegovine in Trebinjskega polja, ki sta oba kvaliteta tobaka.

Silen gozdni požar je izbruhnil v neposredni bližini mesta Siska. Preteklo noč, ko je v mestu in okolici divjal vihar, ki je metal raz etrohe opeke ter podel več delavskih hiš, je v bližnjem gozdu nastal požar, ki je v hitro zajel ves gozd v obsegu 400 jut. Gašenje je bilo zaman, ker je vihar raznašal goreče listje in travo daleč naokoli ter je ožgal bušnikl zdej na enem koncu, zdej na drugem. Ogenj je najbrž povzročila iskra iz lokomotive, saj je železniška proga od gozda oddaljena komaj 20 m.

Velika skupina Medmurcev se pripravlja na odhod v Nemčijo in Francijo na sezonsko delo. Za prvo veliko skupino, ki je pred tednom odpotovala iz Prekmurja, se odpravlja zdej druga. Kljub skromnim zaslužkom si mnogi sezonski delavci prihranijo toliko denarja, da po povratku kupujejo majhne dele zemlje in si s tem ustvarjajo lasten dom.

Imetje svoje tete zažgal, da bi dobil zavarovalnino za shranjeno orodje

Maribor, 4. aprila.

Pred malim senatom mariborskega okrožnega sodišča se je danes zagovarjal 24 letni mizarski pomočnik Anton Kmetec iz Cirkovih zaradi požiga, izvršenega dne 2. oktobra 1936. Navedenega dne je izbruhnil požar na gospodarskem poslopju posestnice Julijane Kmetec v Cirkovih. V tem poslopju je imel obtoženec svojo mizarsko delavnico, v kateri je tudi hranil svoje orodje in zalogo lesa. Prvotno je bil osumljen tega požara mož posestnice. Postopanje zoper njega pa je bilo ustavljeno, ker je dokazal svojo nedolžnost. Naknadno pa se je pojavil sum, da je zažgal poslopje današnji obtoženec, ki je vnuk Kmetca Jurija, moža Kmetec Julijane. Kmetec Anton je imel svoje mizarsko orodje proti požaru zavarovano za 8100 dinarjev. Zavarovalno pogodbo je sklenil šele 1. septembra leta 1936, torej komaj 1 mesec pred požarom.

Dekle ga je izdalo

Naknadno pa je Drevenšek Katarina, ki je bila osumljena čez deklet, izpovedala, da ji je osumljenec kaka dva meseca po požaru povedal, da je

Škandalozni dogodki na mariborski zeleni trati

Ljubljana, 5. aprila.

Predvčerajšnjim je bila na igrišču SK Železničarja odigrana prvenstvena tekma med 1. SSK Mariborom in Čakovskim SK. Zmagali so povsem zaslužen Čakovčani s 3 : 0.

Na tej tekmi pa je prišlo do takih incidentov, da nas jih je skoraj sram zaupati papirju. Sodnika g. Čamernika iz Ljubljane je mariborska publika obmetavala s takimi izrazi, da bi jih ne bilo možno priobčiti, ker bi jih cenzura ne dovolila natisniti. Veliko pobudo pa so dali za vse te stvari športniki, mariborski igralci sami, ki so kar med igro samo začeli z najgusnejšimi priukmi obkladati objektivnega sodnika — ko so videli, da se dogodki na zelenem polju niso razvijali zanje ugodno, za Čakovčane pa neugodno. Igralci SK Maribora so igrali izredno slabo, tako da so Čakovčani od vse igre imeli najmanj 80% v svojih rokah. Zato pa so začeli Mariborčani od prvega do zadnjega s surovimi louli nad svojimi športno zavednimi nasprotniki. Čakovčani so padali po tleh kot snopi. Ko se je mariborski igralec Kurent, branilec, posebno surovo spozabil, ga je sodnik g. Čamernik povsem upravičeno izključil iz igre.

Včeraj smo srečali g. Čamernika na ljubljanski ulici, črno obvezanega preko desnega očesa. Vprašali smo ga, odkod ta poškodba. Pokazal nam je močno oteklo, povsem posinelo in podpluto oko. Stvari, ki nam jih je o tej škandalozni zgodbi povedal g. Čamernik, so najzlostnejše poglavje v dosedanjih naši športni zgodovini.

Igralec Kurent je po dolgem oklevanju odšel z igrišča. Mariborčani so poskušali sodnika spodbuditi, da bi padel. G. Čamernik je počakal, da se igralci pomirijo, tedaj pa se je nenadoma vrnil izključeni Kurent, ki je meni nič tebi nič z vso močjo udaril g. Ča-

on zanetil požar, da bi dobil visoko zavarovalnino za mizarsko orodje in zalogo lesa. Obtoženi, kateri se je sprl s svojim dekletom, ji je trdil, da je kupil en in pol litra bencina ter s tem polil slamo, nato pa zažgal. Takoj nato je odšel na njen dom, kjer je tudi prenočil. Osumljenec je ob neki priliki Drevenškovi zagrozil, da bo ustrelil najprej njo, potem pa še sebe, če ga bo izdala. Izjavil ji je tudi, da bi si lahko pripravila primerno stanovanje, če bi on zažgal hišo njenega očeta in bi mu zavarovalnica izplačala zavarovalnino. Pri današnji razpravi je Kmetec tajil vsako krivdo in trdil, da ga je Drevenškova lažno obremenjevala in to iz maščevanja, ker je ni hotel poročiti. Zavarovalnica je osumljence izplačala zaradi požara nastalo škodo 4900 dinarjev, akoravno vsa osumljenčeva zaloga lesa, v kolikor je pogorela, ni bila vredna niti 100 din, ker je ves ostali les prej poskril na podstrešje, kamor ogenj ni segel. Ker so osumljenca obremenjevali še druge priče, ga je senat spoznal krivini ter ga obsodil na 5 mesecev strogega zapora, 120 dinarjev denarne kazni ali dva dni zapora ter na izgubo častnih pravic za dobo dveh let.

mernika s pestjo po obrazu; g. Čamernik je padel in obležal v nezavesti. Ta trenutek je občinstvo z nepopisnim navdušenjem zaploskalo in na ta način odobravalo skrajno nesportno gesto igralca Kurenta. In da je bila stvar še lepša, ni pritekel ali pa se vsaj zgnil za pomoč niti en funkcionar SK Maribora. Igralci Čakovskega SK so morali priteči, da so g. Čamernika odvedli v kabino, kjer so mu ponudili čašo vode. G. Čamerniku je kravelo oko in tudi iz nosa ter ust mu je tekla kri. Vendar se je čez nekaj časa spet povrnil na igrišče, kjer je sodil požrtvovalno vso tekmo do konca. Po tekmi je za nameček občinstvo vanj metalo še kamenje: posamezni pobalini pa so ga s kamenjem spremljali prav do Tezna.

Ubogi ljubljanski igralci, ki so že igrali na mariborskih tleh! Kolikokrat so bili krvavo pretepeni igralci SK Primorja in svoje čase zlasti igralci SK Ilirije Tamkajšnja publika je povsem nemogoča, slabša kot kjerkoli! Niti v Trbovljah ni tako hudo! Zdej pa grozi, kakor vidimo, celo ljubljanskim sodnikom v Mariboru smrtna nevarnost!

Slovenska športna javnost in naša športna zavest nam narekuje, da zahtevamo v interes našega športa javno od merodajnih faktorjev pri ljubljanski nogometni podzvezi, da proti vsem krivcem nedeljskega mariborskega incidenta uvede prav dobesedno drakonске ukrepe. Poseje naj to pot brez slednjega priznanja po najkorenitejših ukrepih in kaznivih brez pardona. Boljše je, da Maribor nima nogometnega športa kot pa da ima takšnega, kakršen je sedanj! Izjemni, ostri ukrepi naj obveljajo v Mariboru za toliko časa, dokler se tamkajšnji igralci ne bodo navzeli športnega duha in dokler se tamkajšnja nogometna publika ne bo naučila spodobnega vedenja in manir. Stalni surovi incidenti proti gostujočim močvom kar kriče po satisfakciji in po energični kazni.

KINO SLOGA Tel. 27-30

Danes poslednjič!

„Ljubezen gre svoja pota“
Olga Čehova, Karl Ludvik Diehl, Karin Hardt

Iz športne krošnje

Pred svetovnim boksarskim prvenstvom v boks. 22. junija bo v Ameriki svetovno boksarsko prvenstvo, v katerem se bosta ponovno pomerila za naslov najmočnejšega boksarja na svetu Nemea Maks Schmeling in »črni bombnik« Joe Louis. Vkljub temu, da še ni določeno mesto, kje se bo ta borba vršila, vlada za to srečanje že sedaj ogromno zanimanje.

Oba tekmeča se bosta pripravljala na to odločilno srečanje z vso skrbnostjo. Joe Louis hoče letos opraviti svoj težak poraz s »knoek outem«, ki mu ga je leta 1936 zadal Schmeling, slednji pa si hoče vkljub svojim 33 letom ponovno priboriti svetovno prvenstvo v boks, ki mu ga je odvzel Jack Sharkey leta 1932 v petnajstih krogih po točkah. Schmeling si boče torej po šestih letih ponovno osvojiti prvenstvo — to kar se dosedaj ni posrečilo še nobenemu boksarju. Oba tekmeča sta že odpravila po nekaj nasprotnikov in je njuna forma odlična. Zadnja borba, ki jo je Joe Louis dobil proti Harryju Thomasu že v peti rundi s knock outem v soboto v Chicagu, jasno kaže, da Louis ne bo šel v boj proti Schmelingu tako lahko mišlno, kot je to napravil 19. junija 1936. S svojimi pripravami pa tudi nič ne zaostaja Maks Schmeling. V vseh dosedanjih izločilnih borbah je pokazal, da je še vedno stari, previdni borec, ki se ne bo dal zlepa odpraviti. Prepričevalna zmag nad Ben Fordem konec januarja 1938 to jasno kaže. Zadnja Schmelingova preizkušnja pred odločilno borbo z Louisom pa bo srečanje z Amerikancem Steve Dudasom, ki je eden najmočnejših ameriških boksarjev. To srečanje bo 16. aprila 1938 v Hamburgu.

Oxford zopet zmagal. Tradicionalna veslaška tekma osmercev dveh angleških univerz Oxforda in Cambridgea, ki se vrši vsako leto na Temzi, se je letos končala z zmago oxfordskega moštva. Letošnje srečanje je bilo po številu že 90. Čas oxfordskega osmerca je bil 20 minut in 32 sekund. Moštvo Cambridgea je zaostalo za 2 in pol dolžini. To je 42. zmaga Oxforda; Cambridge je zmagal 47-krat, ena tekma pa je bilo neodločena. Tekmi je prisostvovalo ob bregovih Temze okoli 1 milijon gledavcev.

Uradna izjava avstrijske nogometne zveze. Tajništvo mednarodne nogometne zveze je dobilo od avstrijske zveze naslednji dopis: Čast nam je sporočiti, da je avstrijska nogometna zveza likvidirala in se z vsemi svojimi klubi vključila v nemško zvezo za telesne vaje, strokovni oddelek v nogometu, v Berlinu. Avstrijska nogometna zveza je s tem prenehala obstajati kot samostojna zveza, er je s tem tudi ugasnilo njeno članstvo v mednarodni nogometni zvezi.

Nov svetovni rekord na 100 m prsno. Ob plavalnih tekmah v Detroitu je ameriški plavalec Back Casly v prsem plavanju na 100 m postavil s časom 1:06.6 nov svetovni rekord. Dosedanji rekord je bil tudi Amerikanec Higgins John.

Najlepše berilo in darilo je »Poročnik indijske brigade«!

Vremensko poročilo »Slovenskega doma«

Kraj	Barometer- sko stanje	Tempe- ratura v °C	Relativna vlaga v %	Učinek hladenja v °C	Veter (smerni- jakost)	Pade- vine mm	Pad- vina vrela
Ljubljana	771.1	9.8	0.0	81	0	0	—
Maribor	789.2	10.0	-1.0	70	4	NW,	—
Zagreb	765.6	9.0	2.0	90	10	SSW,	19.0
Belgrad	768.9	9.0	3.0	80	7	SW,	2.0
Sarajevo	765.7	8.0	1.0	90	10	0	0.6
Sušak	768.2	12.0	4.0	60	10	NE,	10.0
Split	758.0	16.0	5.0	90	10	NE,	0.5
Kumbar	760.0	19.0	5.0	70	10	NE,	?
Rab	762.3	12.0	3.0	50	10	NE,	15.0

Vremenska napoved: Večinoma jasno, čez dan topleje vreme.

Splošne pripombe o poteku vremena v Ljubljani od včeraj do danes: Včeraj je bilo do 7.30 popolnoma oblačno, ob 7.35 se je pričelo polagoma jasneti, vendar se je oblačnost do 15.30 močno spreminjala. Do 18. je bilo večinoma jasno, nato pa v noč popolnoma jasno. — Najnižja temperatura na aerodromu — 4.6° C in slana.

Ljubljana danes

Koledar

Danes, torek, 5. aprila: Vincenc Fer.

Jutri, sredo, 6. aprila: Sikst.

Nočno službo imajo lekarne: mr. Sušnik, Marjini trg 5, mr. Kural, Gosposvetska cesta 10, in mr. Bohinec Rimska cesta 31.

Franciškaška prosveta M. O. v Ljubljani ponovi v torek, 5. aprila, ob 8. zvečer v franciškaški dvorani sklopično predavanje »Po stopinjah trpečega Zveličarja«. Govori univ. prof. dr. Andrej Snoj od slikah o krajih Kristusovega trpljenja. Predprodaja vstopnic po 3 in 2 din v pisarni Pax et bonum v franciškaški pasaji.

Da goji Ljubljanski Zvon z enako vneto narodno in umetno pesem, dokazuje njegov spored, ki je določen za koncertni večer v petek 8. t. m. Izmed slovenskih zborov jih je na sporedu 5, in sicer 2 narodni in 3 umetne. V II. delu imajo besedo hrvaški in srbski avtorji, vsi po večini na prelepo narodno besedilo. Že besede same vsebajo posameznega zboru so silno lepe, a melodija je še lepša. Tudi nova bo za nas, saj se večino zborov, ki so na sporedu ob tej priliki, prvič javno izvaja v Ljubljani. Zato ne pozabite na Zvonov koncert v petek 8. t. m. zvečer v veliki filharmonični dvorani! Sedeže si lahko nabavite v knjižarni Glasbene Matice.

Predavanje Prirodoslovnega društva. Danes v torek, 5. aprila, predava v Mineraloški predavalnici univerze g. prof. Ivan Molinar o temi: »Prostor v geometriji in fiziki«. Začetek ob 18.15.

III. teden potovanja po krajih belgijske umetnosti. Pod pokroviteljstvom belgijskega prosvetnega ministrstva bo od 4. do 12. avgusta 1938 organizirano potovanje po glavnih mestih umetnosti v Belgiji, tako v Bruxelles, Anvers, Malines, Lierre, Tournai, Audegarde, Gand, Bruges in Mons. Potovanje bo zaključeno z enodnevnim bivanjem na morski obali v Blankenberghu. To potovanje, ki bo v vseh ožirih zelo udobno, preskrbljeno bo za dobra prenočišča, izborna hrano, je namenjeno osebam, ki žele spoznati znaten razvoj umetnosti v Belgiji. Udeleženci bodo razdeljeni v male skupine, ki jih bodo vodili usposobljeni vodniki, zmožni raznih jezikov, tako francosčine, angleščine, nemščine in nizozemščine. Cena potovanja znaša 162 belgov, v kateri je vse vrčunano. Ob prijavi se plača 25 belgov, ostane pa pozneje. Vsi natančnejši podatki se dobe pri prof. Paul Monfortu, ravnatelju »Semaie d'Arts«, 310, Avenue de Tervueren, Woluwe 2, Pier-re (Bruxelles).

Akadeemska sekcija SPD priredi danes, dne 5. aprila, ob pol 7. zvečer svoje peto predavanje. Predaval bo g. dr. Bogdan Breclj o »Nezgodah in reševanju v gorah«. Predavanje se bo vršilo pod vodstvom g. inž. dr. Avgusta Franceta v elektrotehničnem inštitutu na tehniški Vabljani!

Odbor JKAD »Zarjec« javlja članstvu, da bo v torek, 5. aprila t. l., ob 20. v društvenem lokalu 71. redni občni zbor z običajnim dnevnim redom. Udeležba je za člane obvezna!

Ljubljansko gledališče

DRAMA — začetek ob 20:

Torek, 5. aprila: Zaprt.

Sreda, 6. aprila: »Gospoda Glombajevi«. Red A. Četrtek, 7. aprila: »Pokojniki«. Red Četrtek. Petek, 8. aprila, ob 15: »Snežulčica«. Mladinska predstava po globoko znižanih cenah od 10 din navzdol.

OPERA — začetek ob 20:

Torek, 5. aprila: Zaprt (gostovanje v Celju: »Gró-fica Marica«).

Sreda, 6. aprila: »Don Juan«. Red Sreda.

Četrtek, 7. aprila: Zaprt.

Nuščivo poslednje delo »Pokojniki« spada med največje gledališke uspehe te sezone. Udarni sarkazmi za današnje dobo, predvsem pa na moralno in etično izprijenost sodobne družbe, so izjavili na vseh dosedanjih predstavah ponovno poslikanje med dejanjem. Glavne vloge igra Kralj, nadalje so zaposleni v velikih vlogah Cesar, Danilo, Drenovec, Daneš, Jan, Saričeva, V. Juvanova i. dr. Predstava bo 7. t. m. za red Četrtek.

IV. kolesarske dirke skozi Podutik

Te prve letošnje kolesarske dirke, s katerim se že peto leto sem odpirajo vsakoletna kolesarska sezona v Ljubljani, bodo dne 24. t. m. Kakor znano, pelje ta krožna proga iz Zg. Siske skozi Koseze, Podutik, Glince, Dolince, Zapuže, Dravice, spet v Zg. Sisko in meri v dolžino 8 km. Glavna težava te proge je zelo strmi podgati klanec, ki ga morajo posebno dirkači A-kategorije prevoziti včasih celo do 12 krat, glede pa vsakoletnem razpisu vožnje. Letos n. pr. ga bodo prevozili 8 krat, juniorji 4 krat, novinci pa 2 krat. Ker je na tem hudem klanecu med dirkači najhujša borba, je razumljivo, da se tod zbirajo večje skupine gledalcev, ko borbo zasledujejo. Posebno zanimiva je borba konkurentov tedaj, ko si nasprotni stojijo i slovenski i hrvaški dirkači, ki so po svojih sposobnostih že od nekdaj znani. In prav to hudo konkurenco bomo lahko zasledovali tudi letos, kajti svoje sodelovanje je obljubilo več hrvaških dirkačev, iz Belgrada pa pride slovenski dirkač Lavrih, ki vozi za belgrijsko »Fortuno«. Start in cilj bo to pot blizu restavracije pri »Martin-cu«, od koder je odprt pogled na cili.

Stalin je začel streljati tudi ženske

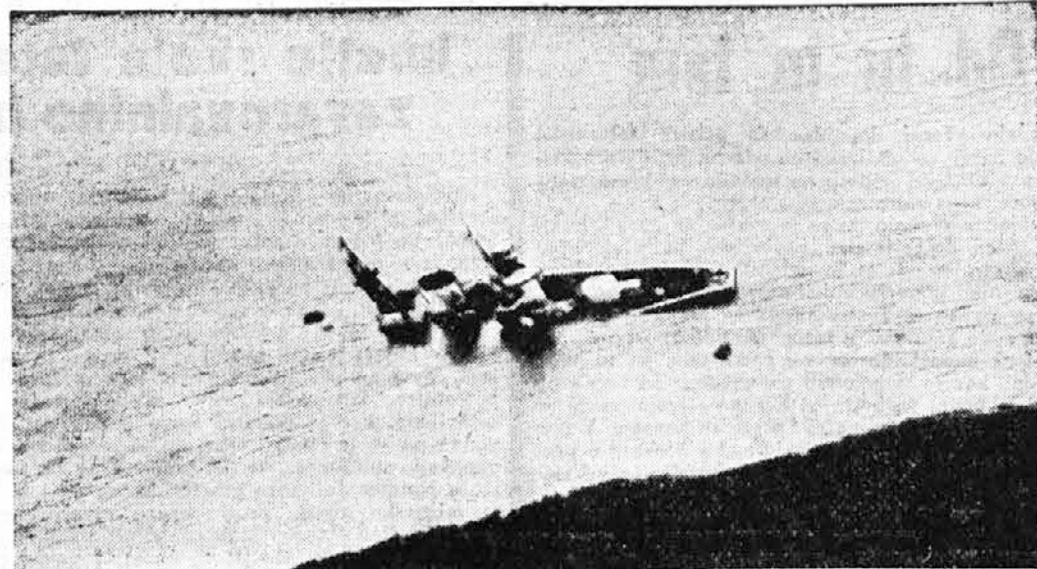
Obdolžil jih je špijonaže in jih pobil, ne da bi jim dal priliko zagovora

Po nekaterih poročilih, o katerih časopisi pišejo, da so popolnoma zanesljive, so v Moskvi pred nekaj dnevi ustrelili enajst žena bivših sovjetskih vplivnih osebnosti. Pravijo, da so med temi nesrečnimi ženami tole: Žena pred nekaj tedni »izginulega« sovjetskega maršala Jegorova, žena maršala Budjonyja, žena nekdanjega ljudskega komisarja za narodno kulturo Bubnova, ter še osem žena nekoč vodilnih sovjetskih političnih in vojaških osebnosti, med katerimi je tudi žena prejšnjega ljudskega komisarja Rosenholza, ki so ga v zadnjem moskovskem procesu ustrelili, žena ljudskega komisarja za trgovino Weizerja, ki ga imajo že več mesecev zaprtega, žena generala Korka, ki so ga lani leto junija meseca tudi že ustrelili, ter še nekaj drugih.

Jegorova, Budjonyjeva in Rosenholzeva žena izhajajo iz uglednih prejšnjih ruskih plemiških družin. Podrobnosti, zakaj so zdaj postrelili tudi te žene, skrivno prikrivajo, najbrž zato, ker tega svojega dejanja

ne morejo pred svetom dostojno zagovarjati. Celo to pravijo zadnja poročila, da teh žena niso niti postavili pred sodišče, da bi se imele priliko zagovarjati, čeprav bi jim njihov zagovor najbrž tudi nič ne zalegel. Svoj krivični posel je brez daljšega postopanja opravila kar GPU sama na hitro roko. Pravijo tudi, da so Jegorova takoj spravili na drugi svet, čim so njegovo ženo obdolžili špijonaže in jo zaprli. Na svojem dosedanjem mestu je ostal samo znani boljševiški maršal Budjony in ni izgubil tega položaja, ko so njegovo ženo aretirali. Budjony je bil zadnja leta najuglednejša osebnost rdeče vojske. Danes je vrhovni poveljnik moskovskega vojaštva.

Stalinu so se začele zdeti nevarne tudi ženske in je zato tudi s njihovih krvjo začel zalivati vrtove svoje »komunistične raja«, ki bo kmalu toliko napojen, da na njem ne bo zrastle ničesar več, ker ni pravega sonca.

Kitajska križarka »Nighai« se potaplja v reki Jangce.

Skrivnosti nekaterih slovitih ječ

Zalostne slike iz podzemskih celic, v katere je človek uklenil sočloveka

V šestnajstem stoletju je bilo število ljudi, ki so se brez posele zaradi svoje delamrznosti potikali po svetu ter prosjčili ali pa še večkrat kradli, neverjetno pomnožilo. Kmalu so ti »popotniki« postali po nekaterih državah prava nadloga. Ni čuda, če so se sprico tega dejstva oblasti na vso moč prizadevale, kako bi zmanjšale število teh ljudi, med katerimi je bilo ne malo tudi pravih zločinskih tipov, ki niso niti malo več mislili na to, da bi se poboljšali in začeli spet človeka vredno življenje.

Po raznih državah so tedaj začeli graditi številne nove jetnišnice, v katerih naj bi ti nevarni ljudje delali pokore za svoja zločinska dejanja. V teh jetnišnicah pa so poskrbeli tudi za to, da ne bi zločinci tu samo »odsedeli« svoje kazni. Prekrbeli so jim težka dela, ob katerih bi se ti potepuhi morda le spametovali in začeli tudi potem, ko prestanejo svojo kazen, s poštenim delom. Med temi nadležnimi ljudmi, zaradi katerih so morali z graditvijo jetnišnic kar pohiteti, pa niso bili samo moški, pač pa v skoro nič manjšem številu tudi ženske. Že v šestnajstem stoletju je bilo dosti takšnih mladih žensk, ki so si hotele na lažji način služiti kruh s pohajkovanjem in petjem. Leta 1596 so v Amsterdamu zgradili

prvo žensko kaznilnico

v kateri so takšne ženske zaposlili s pletenjem volnenih oblek, vreč in podobne robe. Res je bilo med njimi dosti takšnih jetnic in jetnikov, ki so svoja kazniva dejanja zares obžalovali in so komaj čakali, kdaj bodo imeli, oziroma imele priliko to tudi v praksi pokazati. Za takšne zločinke in zločince je bilo »veda« dovolj, če so jih le nekaj časa pridržali v kaznilnici, kajti na manjše grešnike že samo ta zapor vpliva zelo poboljševalno. Ni pa bilo malo tudi takšnih, ki jih niso mogli drugače poboljšati, kakor da so jih bičali in pretepali ali pa vklenili v težke okove.

Najslovitejša ječa na Angleškem

je Tower. To je velika peterokotna skupina zgradb ob angleški reki Temzi. Kakor pri nešteti drugih kaznilnicah, imajo tudi tu zelo hude podzemne ječe, ali vsaj debelo obokane celice v kaznilniških stolpih. V tej ječi so se pokorile tudi nekoč najslovitejše osebnosti in v neprestanem strahu čakale, kdaj jih povedejo na morišče, čeprav so bile prepričane, da jim na ta način le prikrajšujejo njihove žalostne dni pred gotovo smrtjo. To so bili dostikrat ljudje, ki so nekoč uživali veliko slavo, pa so jih njihovi smrtni sovražniki zasluženo ali nezasluženo vtaknili v ječo, češ da so izdajalci domovine.

V Italiji pa so Benetke zaslovice ne samo po svoji lepoti in nešteti zgodovinskih spomenikih, pač pa tudi zaradi svojevrstne grozne ječe. Tuje, ki pride v to mesto, občudje čar beneških palač, cerkva in trgov ob mirnih lagunah, po katerih plavajo kot ptice lahke gondole. Tuja tu posebno privlači slava Doževe palače, krasna cerkev sv. Marka na istoimenskem trgu,

bogate knjižnice in zbirke najraznovrstnejših dragocenosti itd. Toda sredi te lepote nekaj tako mogočnega mesta Benetk je prostor, na katerem je bila tolikokrat zapčaten usoda ljudi, ki so po kateri koli poti že prišli pred »krvavo rihto«. Na tem mestu, med dvema granitnima stolpoma Piazzette so padale žrtve in so se njihova trupla pod vešali kar kopičila.

Italijanske »svinčene ječe«

ki so jih imenovali tedaj »Piombi«, so bile podzemne celice, pokrite s cinkasto ali svinčeno streho, v katero so bila vdolana na gosto zamrežena okna. V njih ni bilo ničesar drugega kot ozka polica ob steni in v kotu nočna posoda. Tudi v tem jetništvu je bilo precej razlike med tistimi, ki so bili premožnejši in onimi, ki niso imeli ničesar drugega kot razčapano obleko na sebi. Vsakemu jetniku je bilo namreč dovoljeno, da je lahko dobival od zunaj hrano in druge stvari, ki si jih je v tej zapuščeni ječi želel. Reveni pa so se morali zadovoljiti s hrano, kakršno je dobival v zaporu. Premožnejši so dostikrat dobili od doma, ali pa so si kupili svoje perilo, več oblek, posteljo in celo svojo muziko in stol. Tako jim ni bilo treba posedati po tleh ali ležati na ozki deski ob zidu. Največje gorje teh zaporov pa je bila silna vročina, kajti pločevinasta ali svinčena streha se je na vročem južnem soncu tako razbelila, da so si jetniki kar želeli, da bi čimprej prišla noč, ki bi neznansko vročino vsaj nekoliko pregnala. Dvakrat pa je bil s to ječo kaznovan tisti, ki je imel tudi prej, ko je bil svoboden, kaj več smisla za naravne krasote tega lepega beneškega mesta. Zdi se, da je v celici, kjer je bil čisto sam, zapuščen in celo skrajnosti reven in ponižen, mogel le predstavljati, kakšno je življenje na svobodnem morju, ob bližnjih lagunah, polnih pisanih gondol, kako nad tem mirnim morjem vzbaja toplo južno sonce in meče svoj čar na blesteče spomenike, ki so tako blizu, pa vendar tako neznansko, nedosegljivo daleč zanj. Ti jetniki so bili res precej podobni onemu Tantalu v grškem peklu, ki so mu v ječi ponujali najbolj mamljive stvari, ko pa se je žejen in lačen stegnil po njih, pa so se mu vse te dobrrote same od sebe umaknile, da bi bilo njegovo trpljenje tem večje in da bi na ta način v čim popolnejši meri zadostil za svoje grehe, ki jih je storil na zemlji. V tej beneški ječi pa je bilo tudi še nekaj drugih nadlog. Gnušne podgane so skopale od celice do celice svoje prehode in s svojim večnim skrabanjem delale družbo prestrašanim in poračnim jetnikom.

V jetniških celicah pol metra vode

Prav posebne vrste ječe so tedaj imeli tudi v podzemskih prostorih Doževe palače. Vanje so včasih napeljali morsko vodo iz bližnjih beneških lagun. Dostikrat je voda zalila te celice pol metra visoko. Ljudje, ki so bili tu zaprti, so morali ves čas, dokler niso te vode spet izpušili iz celic, biti na nalašč zato namenjenem nekakšnem lesenem ograjdu, če so se hoteli izogniti vodi.

Prvi, ki se je zavzel za kaznjence

Francozi, ki so sicer v zgodovini tudi pogostokrat pokazali svojo nečloveško podivjanost, so prvi nastopili proti tem strašnim kaznim, ki jih morajo prestajati jetniki po ječah. Začeli so tudi sami graditi bolj človeške ječe. Od Angležev pa se je za to stvar zavzel prvi neki John Howard iz Londona, ki je bil leta 1755 v vojni ujet in vržen v neko strašno francosko ječo. Ko se je vrnil iz tega zapora domov na Angleško, je sklenil vse svoje nadaljnje življenje posvetiti vprašanju, kako bi se dalo vsaj za silo rešiti to žalostno jetniško vprašanje. Njegovi načrti so rodili sicer precej uspeha, vendar pa so se kmalu po odhodu Howarda v Rusijo, kjer je ta mož tudi umrl, povrnil v angleške ječe spet stare razmere.

Ječa - ne več mučilnica, pač pa poboljševalnica

Spoznanje, da se bodo razmere po jetnišnicah zboljšale v zadovoljivi meri šele tedaj, kadar bo primerno spremenjeno tudi kazensko pravo, je prodrla najprej v Pensilvanijo. Kmalu potem, ko si je ta dežela priborila samostojnost, so tu tudi ukiniteli strogi kazenski zakonik, po katerem je za 156 vrst kaznivih dejanj sledila smrtna kazen. Od zdaj naprej je stopil v veljavo zakon, po katerem zasluži smrt le tisti, ki koga drugega umori. Tedaj so se precej zboljšale tudi žalostne razmere po ječah. Jetnikom naj bi ječa več ne bila nekaka mučilnica, pač v prvi vrsti nekake vrste poboljševalni zavod, v katerem kaznjenci opravljajo najrazličnejša lažja in težja dela.

Velike stvari človek doseže le postopoma.

Več slabih stvari vemo kot potrebnih.

Zaradi vsake krivice, ki jo pretrpimo, smo užajeni, če nam le ne prinese kakšne koristi.

Programi Radio Ljubljana

Torek, 5. aprila: 11. Solška ura: Mesto in vas (g. Drago Kosarčič) — 12. Jugoslovanski pevci in pevke (plošče) — 12.45 Poročila — 13. Napovedi — 13.30 Pozdrav Slovencev onstran meje (Radijski orkester) — 14. Napovedi — 15. Pester smera (Radijski orkester) — 18.40 Največji postavodajalec človeštva (g. Fr. Terzaglav) — 19. Napovedi poročila — 19.30 Nacionalna ura — 19.50 Zabavni zvočni tednik — 20. Wagner: Rienzi, uvertura (plošče) 20.15 Henri Lavedan: Dvoboj, drama v 3 dej., (člani Nar. gled. v Ljubljani) — Napovedi poročila — 22.15 Zvoki za oddih (Radijski orkester).

Drugi programi

Torek, 5. aprila: Belgrad: 20.00 Operno arije, 20.00 Simf. koncert — Zagreb: 20.00 Opera — Dunaj: 19.10 Zab. koncert, 20. Simfoniki, 21.15 Ork. koncert, 22.30 Lohka glasba — Budimpešta: 21. Cigan. orkester, 22. Ork. koncert, 23.30 Jazz — Trst-Milan: 17.15 Oktet, 21. Komedija — Diskretna poudoba — Rim-Bari: 17.15 Komorni kvartet, 21. Goriška drama — Vselejaki — Praga: 19.15 Jazz, 20. Cig. orkester — Varšava: 20. Zabav. glasba, 22. Plesna glasba — Sofija: 20.15 Kvartet, 21. Sopran, 21.45 Ruske romane, 22.15 Lohka in plesna glasba — Lipsko: 20.00 Opera glasba — Köln: 20. Ples. glasba — Stuttgart: 20.15 Händlova opera — Rodolinder — Beromünster: 20.15 Cerkvena glasba (iz cerkve v Luzernu) — Strasbour: 21.30 Ravelovo in Rouselovo skladbe.

V New Yorku.

Ko je uradnik na letališču v Pine-Lakeu spustil zastavico in so zabrnili štirje močni motorji na ogromnem letalu, ki je opravljalo redno službo v New Yorku, je dvema »odličnima« gostoma, ki sta se vrnila v udobne naslanjače v kabini potniškega letala, odleglo.

Šele zdaj sta oba začela malo bolj svobodno dihati. Vse do tega trenutka sta se ozirala kakor v nekem strahu naokrog. Posebno si pa nista želela še tega, da bi se njune oči srečale s policijskimi agenti, ki tudi letališče ni bilo brez njih.

Velikanski sivi ptič s tisoč konjskimi silami se je zagnal po zelenem letališču in si prizadeval, da se čimprej osvobodil tal in vzpne v višave s svojimi kovinastimi krili.

Eden od njih se je ljubeznivo nasmešnil neki dami, ki je udobno sedela v naslanjaču in gledala skozi okno. Iz žepa je potegnil cigaretno doz, ponudil svoji sosedki, ter dejal:

»Ali ni to krasno? Blagoslov tehnike!« Prižgal je cigareto ter začel brezbržno z roko poditi dim od sebe.

»Se vi mar prvokrat vozite z letalom, da se tako navdušujete?« ga je vprašala dama.

»O, to pa ne! Toda danes mi ta vožnja posebno ugaja.«

Motorji so silovito brneli. Potniška kabina je bila tako dobro obložena, da se je človek v njej kljub še silnejšemu brnenju motorjev lahko pogovarjal. Bilo je to veliko letalo za štirinajst potnikov. Osem jih je priletelo že v Pine-Lake, dva pa sta še vstopila na tamkajšnjem letališču. Vseh deset je tako letelo proti New Yorku.

Zemlja je napravljala vtis, kakor da se je skrivila. Zgradbe na letališču so postajale čedalje manjše in so se kar nekam nagnile. Letalo je nad letališčem naredilo krog, da bi na ta način doseglo zadostno višino. Radiotelegrafist je dobival še zadnja navodila od letališčne oddajne postaje. Pilot je mirno sedel na svojem sedežu in večje vozil ogromno letalo. Pod njimi se je na široko razprostiralo vse mesto. Hiše so se zdele že kot kakšne majhne igrčke. Po tenkih ravnih ulicah so brželi avtomobili in ljudje so bili kakor neumorne mravljice. Bilo je krasno poletno jutro. Sonce je gledalo v kovinasta velikanska letalova krila, ki so neopazno drhtela pred sunki vetra...

ROBERT LORD

30

POD ČRNO KRINKO

Bog ve kako dolgo bi bil še trajal ta učeni razgovor o Ku-Klux-Klanu in o Črni legiji, da ni nekdo zunaj močno pozvonil.

»Mir!« je ukazal Nick. »Grem pogledat, kdo je.«

Nick je odšel na stopnišče in se brž vrnil v družbi Petra iz bara »Ofelija«.

»Kaj je, prijatelj, kakšen vrag te je prinesel sem?« se je začudil nad njegovim prihodom Nick.

»Ce kakšen vrag, tega ravno ne vem. Poslala me je Ofelija, da vam sporočim, da v našem baru vohunita dva skrivna policista in tudi to, da so vam že za petami...«

Vse je utihnilo... Z mrzno je gledal Peter te razbojnik pred seboj.

»Torej za petami so nam?! Previdnost, vojska Črne legije!« je godel pijani Jones.

»Danes menda želiš, da ti razbijem nos,« se je raztogotil Nick.

Peter je povedal prav vse, kar je vedel, nato pa so ga pustili, da je odšel.

V neprijetnem položaju so se znašli. Kaj bi bilo zdaj najbolj pametno ukreniti?!

»Tovariši, stvar postaja resna! Na sled so nam prišli. Kako bi bilo, če bi brž zapustili Pine-Lake?« Jones, imaš koga, da te v trgovini zamenja?« je vprašal Nick, ki je takoj prevzel vodstvo.

»Imam ga,« je odvrnil Jones, ki se je ob resnosti stvari že kar malce streznil.

»Barham in Osgoode, vidva sta prosta in nimata službe. Ti, Cliff, moraš v tovarno na posel... Kaj naj storimo?«

»Predlagam, da vi štirje v kratkem neopaženo zapustite mesto. Jaz nisem prav nič sumljiv pri svojem poslu in bom ostal tu, da bom bližje in da bom tako lažje opazoval, kako se bodo dogodki razvijali...«

»To bi bilo res najboljšo... Tovariši, ali ste za to?«

»Smo! Jaz odidem na farmo svojega strica v Arizoni. Tam je dosti svežega zraka,« se je brž oglasil Osgoode. »Le denarja bi potreboval.«

»Dobil ga boš, kolikor ga boš potreboval. Mi trije pa gremo malo na izlet v New York, da obiščemo tam starega prijatelja Smilesa.«

»Pristaneva!« sta se oglasila Jones in Barham.

»Ti, Cliff, ti boš pa ta čas prevzel vodstvo Črne legije v tem mestu. Pazi, kako boš ravnal. Nikar se ne spuščaj v kakšne večje stvari. Imamo še dovolj časa, da uresničimo svoje načrte, potem ko se tu nekoliko pomirijo in se mi vrnemo.«

»Zelo rad...«

»Jones, ti izplačaj še nocoj Osgoodeu 5000 dolarjev. Toliko, mislim, bo dovolj za pot v Arizoni. Nama pa boš dal 20.000 za stroške v New Yorku. Tudi Cliffu izplačaj 5000 dolarjev, če bo mogoče tu kaj potreboval... Se strinjate s tem predlogom?«

»Da, izvrsten je ta predlog,« so se vsi hkrati oglasili.

»Torej, stvar je resna. Vidimo, da se tokrat naš prijatelj Morton ni šalil. Imel pa je tudi precej sreče, da je prišel na našo sled. Drugača nam nič ne preostaja, kakor da gremo od tod.«

»Jaz bom odšel še nocoj,« se je oglasil Osgoode. »Silno koprim po svežem zraku.«

»Mi se bomo odpeljali jutraj z letalom.«

»Jaz ne grem z letalom,« se je upiral Jones. »Ne prenesem letenja.«

»Potem pa še nocoj pojdi z vlakom.«

»Zdaj pa razhod! Zvečer se dobimo pri Jonesu. Tam se bomo pogovorili še o ostalem, kar bo potrebno. Ali si dovolj trezen, Jones, da greš med pošten svet na ulico?«

»Uh, kaj pa misliš. Vidiš, še na eni nogi lahko stojim in sem zmožen gladko izgovoriti »devet tisoč devetsto in devetdeset«, ne da bi se mi kaj zataknilo.«

Pet voditeljev Črne legije je odšlo vsak po svoji poti v mesto. Previdno so se ozirali na vse strani, če jih morda kdo ne spremlja...